

8

Výchozí text

Když Bedřich Smetana úspěšně dokončil Hubičku, která měla premiéru v Prozatímním divadle v roce 1876, požádal svoji mladou libretistku Elišku Krásnohorskou, aby ho zásobila dalším námětem. Nechal jí přitom zcela volnou ruku, aby sama rozhodla, co by bylo nejlepším syžetem pro další komickou zpěvohru. Básnířka sdělila 22. listopadu téhož roku, že už základní myšlenku má: jejich společné nové dílo se bude jmenovat Tajemství a dějištěm bude kraj pod Bezdězem.

Příběh této zpěvohry měl pravdivý základ. V prostorách bývalého královského hradu Bezděz byl v polovině 17. století zřízen benediktinský klášter, v němž byla umístěna kopie montserratské Madonny. Ta byla prohlašována za zázračnou a stala se na více než jedno století cílem bezdězské pouti. Zlatokopecká horečka po ukrytých pokladech mnichů v ruinách opuštěného kláštera se stala inspirací k libretu opery Tajemství, ale též veselé vyprávění o hlásné troubě z Blatné, rodiště básnířčiny matky.

V polovině července 1877 dostal Smetana prvé dějství a hned se dal do práce. 19. října téhož roku došel text druhého a třetího jednání. Dílo vznikalo dost rychle a přede hrou bylo ukončeno 15. července 1878. Sluchová choroba však vylučovala skladatele z aktivní účasti na přípravách premiéry. Došlo k ní v Novém českém divadle (dnes již neexistujícím) v Praze 18. září 1878 za řízení Adolfa Čecha. Divadlo se nacházelo v blízkosti Žitné brány, která byla zhruba v té době zbourána. Tento pozemek ohraničují dnes ulice Škrétova, Anglická, Legerova a Čelakovského sady, tedy blok domů nad Národním muzeem, v němž se nacházela Demínova kavárna, proslulá vinohradská Demínka. Měla tu o čtyři roky později také svou premiéru Čertova stěna.

(Podle Ivana Rumla z Týdeníku Rozhlas)

8.1 Z textu jste se dozvěděli, že *Tajemství* je:

- a) v pořadí druhá opera B. Smetany
- b) další opera B. Smetany na libreto E. Krásnohorské
- c) opera odehrávající se v prostorách bývalého královského hradu Bezděz
- d) historická opera situovaná do 17. století

8.2 Zároveň jste se z textu dozvěděli:

- a) Smetana psal operu *Tajemství* přesně rok.
- b) Operu nastudoval Bedřich Smetana, ale při premiéře ji dirigoval Adolf Čech.
- c) Smetana poradil E. Krásnohorské námět budoucí opery.
- d) E. Krásnohorská se narodila v Blatné.

8.3 *Prozatímní divadlo* je součástí dnešní divadelní budovy:

- a) Vinohradského divadla
- b) Stavovského divadla
- c) Národního divadla
- d) jiného divadla

8.4 Jedna z vět obsahuje chybu:

- a) Chceme-li si uvědomit, kde stálo v Praze Nové české divadlo, musíme se vypravit do ulice Škrétova, Anglická, Legerova a do Čelakovského sadů.
- b) Ulice Škrétova, Anglická, Legerova a Čelakovského sady dnes přibližně lemují místo, kde stálo Nové české divadlo.
- c) Stav se u přátel v ulici Škrétově, Anglické a Legerově.
- d) Do Škrétovy, Anglické a Legerovy ulice nikdy nechodím.

8.5 Najděte variantu, která co nejpřesněji odpovídá idiomatickému spojení *Nechal jí přitom zcela volnou ruku. Neznamená tedy:*

- a) aby si počínala při psaní libreta dle vlastního uvážení
- b) aby zvolila námět sama
- c) aby se nedala nikým ovlivnit
- d) vrátil jí slovo, aby se mohla citově připoutat k jinému muži

8.6 K daným frazeologickým obrátům přiřadte správné objasnění:

- a) žít na vysoké noze
- b) žít na volné noze
- c) prožívat volnou lásku
- d) psát básně volným veršem
- I. bez společenských konvencí
- II. nedodržovat metrické zásady poezie
- III. v blahobytu
- IV. bez stálého pracovního poměru

8.7 Mezi frazeologické obraty z úkolu 8.6 nenáleží varianta

8.8 Napište adjektivum k toponymu *Blatná*.....

8.9 Najděte ve druhém odstavci neobratnou stylizaci

8.10 Jen jedna varianta je obratně stylizovaná

- a) Zlatokopecká horečka(,) vyvolaná pověstmi o ukrytých pokladech mnichů v ruinách opuštěného kláštera(,) se stala inspirací k libretu opery Tajemství, ale též veselé vyprávění o hlásné troubě z Blatné, rodiště básnířčiny matky.
- b) Zlatokopecká vyvolaná horečka(,) pověstmi o ukrytých pokladech mnichů v ruinách opuštěného kláštera(,) se stala inspirací k libretu opery Tajemství, do něho se dostalo též veselé vyprávění o hlásné troubě z rodiště básnířčiny matky Blatné.
- c) Nejen zlatokopecká horečka(,) vyvolaná pověstmi o ukrytých pokladech mnichů v ruinách opuštěného kláštera, ale též veselé vyprávění o hlásné troubě z Blatné, z rodiště básnířčiny matky, se staly inspirací k libretu opery Tajemství.
- d) Nejen zlatokopecká horečka(,) vyvolaná pověstmi o ukrytých pokladech mnichů v ruinách opuštěného kláštera, ale i příběh z rodiště básnířčiny matky Blatné, kde se vyprávělo o hlásné troubě, se staly inspirací k libretu opery Tajemství.

11

Výchozí text

Okno do minulosti

První kalendáře se v Čechách objevily ve 13. století. Nazývaly se cisiojany a byly vlastně jakousi mnemotechnickou pomůckou k zapamatování církevních svátků v časovém sledu. Později v nich nacházíme výklady znamení nebeských těles a planet a zdravotnická naučení.

Zprvu nebylo kalendářů mnoho, neboť byly rozmnožovány výhradně přepisováním. K rozkvětu českých kalendářů přispěla nemalou měrou sice i pražská Karlova univerzita, avšak na technice jejich rozmnožování nic nezměnila. Vše změnil vynález knihtisku. Již v roce 1480 byl vytištěn český kalendář, v roce 1506 spatřil světlo světa první kalendář nástěnný, v roce 1544 se objevují počátky ilustrací – zpočátku pouze na titulních stránkách, později nacházely své místo i jinde. Šestnácté století celkovou podobu kalendářů vůbec značně poznamenalo. Bylo počátkem jejich velkého rozmachu, který přetrval více než tři století.

Největší rozkvět kalendářů přineslo 19. století. Jako houby po dešti se množily *nové a nové* adresované postupně všem vrstvám tehdejší společnosti.

11.1 Z jakého zdroje není nejspíše převzat výchozí text:

- a) z beletrie
- b) z literatury faktu
- c) z vědecké publikace
- d) z novinové aktuality

11.2 Výchozí text je:

- a) popis
- b) výklad
- c) úvaha
- d) administrativní styl

11.3 V jednom z bodů je slovo *ilustrace* použito metaforicky:

- a) obrázek k textu
- b) názorný příklad, doklad
- c) knižní grafika
- d) každá drobná kresba, zejména perokresba

11.4 Vyhledejte, co není obrazné pojmenování:

- a) jako houby po dešti
- b) okno do minulosti
- c) spatřit světlo světa
- d) vynález knihtisku

32

Výchozí text

Názvy Ohře i Ohara patrně vzešly z jejího keltského pojmenování *Agara* (*Ag* znamená losos, *Ara* znamená tekoucí voda). Tomu odpovídá i její německý název *Eger*. Jiná teorie přisuzuje původnímu keltskému nebo předkeltskému jménu významy jako hbitost a bystrost. Dolní část řeky Ohře se zformovala až během čtvrtohor. Pramení v Bavorsku pod horou Schneeberg v přírodní rezervaci Smrčiny. Pramen se nachází blízko města Weißenstadt (asi 35 km od Chebu). Až do Kadaně protéká kopcovitou krajinou, po průtoku Nechranickou přehradou vytváří četné meandry. Po Vltavě je Ohře v Čechách druhým největším levostranným přítokem Labe, do kterého se vlévá v Litoměřicích.

Ohře se kroutí podivným krajem... zpívá se v jedné písničce. Ohře je řeka plná překvapení. Pramení ve Smrčinách v Německu, kde se jmenuje Eger. Už z Hohenbergu je celoročně sjízdná až do Čech, bohužel díky výskytu bobra na české straně je zde plutí zakázáno. Ale třeba se dočkáme přeshraniční spolupráce. Ohře je v horním toku spíše meandrující řeka lučinatého charakteru, před Loktem začínají první peřeje, které přibývají za Karlovými Vary a řeka se opět zklidní před Kadaní. Lze plout i dál přes Nechranice, Žatec a Louny, ale zde jsou jezy již nesjízdné a řeka regulovaná. Ohře je druhou nejlépe tekoucí řekou v Čechách, s mnoha tábořišti a zajímavostmi, jako jsou hrady a zámky nebo skalní město Svatošské skály.

(Podle internetu)

32.1 Nebudeme vás zkoušet ze znalostí našich i cizích řek, váš úkol je jiného druhu. Máte poznat, který rádek z výčtu vybočuje. Napovíme vám, že i tato otázka se týká spíše jazyka, než zeměpisu.

- a) Vltava, Volha, Váh, Visla
- b) Dněpr, Dunaj, Don, Dyje
- c) Labe, Orinoko, Rio Negro, Ebro
- d) Ohře, Mohan, Odra, Missouri

32.2 Vyberte nevhodné vyjádření:

- a) Přišel jsem pozdě kvůli tobě.
- b) Vinou tvé nerozhodnosti to nestihneme.
- c) Na vině byl jeho bratr.
- d) Vlivem nevhodné rodinné výchovy propadl drogám.

32.3 Ve výchozím textu při pozorném čtení odhalíte zajisté obdobný významový nedostatek. Napište ho.....

32.4 Jen v jednom řádku jsou jména stejného typu:

- a) Ohře, Bavorsko, Smrčiny, Kadaň
- b) Čechy, Litoměřice, Karlovy Vary, Nechranice
- c) Žatec, Louny, Smrčiny, Kadaň
- d) Litoměřice, Karlovy Vary, Ohře, Smrčiny

Text č. IV

V té době jsme zakusili všechny vůbec možné šikany a drezúry kasárenského dvora a často jsme vzteky až brečeli. Někteří z toho i onemocněli. Wolf dokonce zemřel na zápal plic. Ale dát se tím zlomit – to bychom se sami považovali za směšná miminka. Stali se z nás lidé tvrdí, nedůvěřiví, podezíraví, nelítostní, mstiví, suroví – a to bylo dobře, neboť právě tyto vlastnosti nám chyběly. Kdyby nás byli poslali do zákopů bez takového výcviku, bez této průpravy, většina z nás by se byla asi zbláznila. Ale takhle jsme byli připraveni pro to, co nás čekalo.

(Vzhledem k povaze úkolů zdroj neuveden)

48.1 Umělecká literatura často zobrazuje válečné hrůzy i vězení apod. Většinou jde o lidi nevinně trpící. Seřadte uvedené ukázky podle doby vzniku.

48.2 Příslovce *hrozně* (trpěl) v textu nejméně odpovídá synonymu:

- a) velmi
- b) značně
- c) dost
- d) přílišně

48.3 Konec textu č. II lze považovat za:

- a) přímou řeč
- b) nepřímou řeč
- c) polopřímou řeč
- d) autorskou řeč

48.4 Který z těchto textů má nejbliže k literatuře faktu?.....

48.5 Ve kterém z bodů jsou všechna slova správná:

- a) inventura, luzný, Jůlie, ocún
- b) tinktúra, pedikúra, Julius, zúčastnit se
- c) lůza, blůzička, mundúr, manikůra
- d) huculský (kůň), skútr, brožurka, aparatura

48.6 Který z textů má nejbliže k naturalismu?

48.7 Najděte v textu č. IV slovní spojení, které se v kontextu vymyká vojáckým vlastnostem, jako *tvrdí, nedůvěřiví, podezíraví, nelítostní, mstiví, suroví*

.....

48.8 V nabídnutých řádcích je jenom jedno přísloví:

- a) Smál se, až se za břicho popadal.
- b) Zpívali, až se hory zelenaly.
- c) Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne.
- d) Vzteky jsme až brečeli.

55

Výchozí text

Malověrní Čas kostižerný
jí jenom krásu dal
a z polí stenných křik iluminoval
kamenné texty portálů a zdí
Tak bude vždy
Malověrní
Tak bude vždy

Já vím Já vím

Jenom ne strach Jen žádný strach
takovou fugu nezahrál sám Sebastián Bach
co my tu zahrajem
až přijde čas až přijde čas

Za vraty našich řek zní
tvrdá kopyta
Za vraty našich řek
kopyty rozryta
je zem
a strašní jezdci Zjevení
mávají praporem

Kůň bronzový kůň Václavův
se včera v noci třás
a kníže kopí potěžkal
Myslete na chorál
Malověrní
Myslete na chorál

Je lehké listí vavřínů
a těžký padlých stín

55.1 Tato báseň se vztahuje k době:

- a) prvních Přemyslovců
- b) husitské
- c) okupace českých zemí nacisty
- d) národního obrození

55.2 Slovo chorál se zpravidla nepoužívá, chceme-li jinak vyjádřit slovo:

- a) hymna
- b) velebná mohutně působící sborová píseň
- c) liturgický zpěv křesťanských církví
- d) slavnostní zpěv vážného, zejm. náboženského obsahu

55.3 V závěru uvedené básně je míněna píseň:

- a) Ktož jsú boží bojovníci
- b) Svatý Václave, vévodo české země
- c) Čechy krásné, Čechy mé
- d) Povstaň, povstaň veliké město Pražské